

Pikkunoidanlukko

Dvärglåsbräken
Botrychium simplex

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 1066/2023)

Rauhoitettu (LSA 1066/2023)

Ahvenanmaalla rauhoitettu ja erityisesti suojeltava (ÅFS 88/2023)

EU:n lajikoodi: 1419

Luontodirektiivin laji (liitteet II ja IV)

BOR suojelutaso epäsuotuisa huono, heik-
kenevä

Luonnehdinta

Pikkunoidanlukko on vaikeasti havaittava 3–15 cm korkea sanikkainen, jonka ulkonäkö vaihtelee suuresti. Kasvin löytämistä vaikeuttaa myös suuri vuosienvälinen kannanvaihtelu muun muassa sääolojen mukaan. Lajin kellanvihreä lehtilapa on useimmiten liuskainen, mutta se voi olla myös ehyt tai haarainen. Jotkut liuskalehtiset yksilöt muistuttavat ketonoidanlukkoa (*Botrychium lunaria*), mutta pikkunoidanlукon liuskat ovat yleensä pyöreämpiä ja lehtilapa lähtee yleensä alemmasta. Lajin yksilöt ovat lyhytikäisiä, mutta itiöt voivat säilyä maaperässä vuosikymmeniä.

Elinympäristö ja levinneisyys

Pikkunoidanlukko kasvaa matalakasvuisilla kausikosteilla hietikkomaiden tulvaniityillä ja valuvetisillä sammalpeitteillä kallioilla. Laji on kalkinsuosija. Pikkunoidanlukko on harvinainen koko levinneisyysalueellaan Euroopassa, Japanissa ja Pohjois-Amerikassa. Suomessa lajia tavataan Ahvenanmaalla ja lounaissaaristossa.

Nykytila ja uhkatekijät

Pikkunoidanlукon levinneisyysalue on supistunut elinympäristöjen muuttumisen, kuten umpeenkasvun ja ojitusten, vuoksi. Sitä on aiemmin kasvanut Etelä-Lapissa ja Kaiknuussa saakka. Syitä taantumiseen ovat laidunnuksen loppuminen, kosteikkojen ojitus ja muut vesitalouden muutokset sekä metsittäminen. Myös ilmaston tyyppilaskeuma saattaa olla kasville haitallinen. Kaikkia syitä lajin taantumiseen ja suuriin vuotuisiin vaihteluihin ei tunneta.

Hoitosuosituks

Kaikki pikkunoidanlукon kasvupaikat tulee säilyttää avoimena ja vesitalous muuttumattomana. Laji hyötyy kasvillisuutta matalana pitävästä laidunnuksesta.

Lähteet

- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.). 1998. Retkeilykasvio. 4. uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki. 656 s.
- Ilmonen, J., Ryttyäri, T. & Alanen, A. (toim.). 2001. Luontodirektiivin kasvit ja selkärangattomat eläimet – Suomen Natura 2000 -ehdotuksen luonnontieteellinen arviointi. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 510. 177 s. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/40513>
- Kalliovirta, M. 2017. Pikkunoidanlukko (*Botrychium simplex* E. Hitchc.). Teoksessa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. S. 247–249. Suomen ympäristö 1/2017.
- Lindgren, L. 2012. Pikkunoidanlukko – dvärglåsbräken. Teoksessa: Ryttyäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. (toim.). Suomen uhanalaiset kasvit. S. 70–72. Tammi, Helsinki.

Kuva: Heikki Leif Lindgren